

פניני הסופר

פר' פנחס תשפ"ד

דברי תורה נבחרים מתורת מרן החתם סופר זי"ע

גיליון 365

יש לומר הנה כתב רש"י בפסוק ויקרב משה את משפטן לפני ה' נתעלמה הלכה ממנו... על שנטל עטרה לעצמו לומר הדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי'.

הנה שנינו מפני מה אין מצויין תלמידי חכמים לצאת מבניהם תלמידי חכמים, שלא יתגדלו על הציבור. לפיכך לא תבע משה שירושו בני גדולתו שהרי חטא והתגאה על השופטים. אבל כאן שבעצם נענש כבר שהרי נתעלמה ממנו הלכה, ממילא הגיעה שעה שבניו ירשו גדולתו [כתב סופר]

נחלת שבט יוסף

לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעית נחלתו, איש לפי פקודו ינתן נחלתו

בספר יהושע (פרק י"ז י"ד-ט"ז) מסופר כאשר נכנסו לארץ וכל שבט קיבל חלקו, הגיעו שבט יוסף ואמרו, מדוע נתת לי נחלה גורל אחד וחבל אחד "ואני עם רב אשר כה ברכני ה'" והשיב יהושע "אם עם רב אתה עלה לך ה' יערה ובראת לך שם בארץ הפרזי והרפאים". שתלחמו בהם ותירשו את ארצם. ויל"ד מה היה טענתם, הרי עפ"י גורל יצא להם החלק הזה, ומדוע כאשר יהושע אמר, שיכבשו את ארץ הפרזי, הוסיף שיהיה שם רכב ברזל וכי רוצה להפחידם?

והנראה בארץ הקדושה, מועט מחזיק המרובה, ואם השבט לא צריך כל כך הרבה שטח אז "ארץ צבי" כתיב. דהיינו שיכולה להימתח ולהתקצר כפי הצורך. והיינו "לרב תרבה נחלתו" שכפי צורכו תתפשט עבורו, ולמעט תמעית כפי צרכו, א"כ א"צ חלוקה וגורל. אך זה גופא הכריז הגורל, ראוי הוא לקבל נחלה, מפני שיש לו זכות עצמו וזכות אבות, וראוי לנס הנ"ל, והיינו "אך בגורל יחלק את הארץ לשלמות למטות אבותם" שראוי בזכות אבות לנחול את הארץ.

אך שבט יוסף, לא זכו לנס זה שנתפשטה להם הארץ, לכן הם חששו שאינם ראויים לנס. אך מצד שני בירכם ה' והרבה זרעם יותר משאר שבטים. ש"מ שהם צדיקים, לכן אמרו שנתברכו בצאצאים כיצד יספיק להם ההר?

לכן אמר יהושע מפני שלכנעני רכב ברזל, והקב"ה רוצה להשמידם ממילא אם יהיה להם די מקום בהר, לא ילכו להילחם עמם. לכן לא הרבה את גבולם בתחילה כדי שילחמו עימו ויעקרו אותם.

(ע"ת ק"מ)

לעילוי נשמת

האי גאון וצדיק, ירא ה' מנעוריו שפך כמים לבו בחפילותיו הזכות. דבוק ומקושר בתורה ה' ועבדיו הצדיקים זי"ע

הרה"ח יעקב ב"ר שלמה שפיצר זצ"ל

נלב"ע כ"ג תמוז תשנ"ז

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י משפחתו החשובה

ה' ברא מידת הקנאה לטובה

פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי"

יש לפרש הקב"ה נתן בלב ישראל מידת הקנאה, לקנאות קנאתו ולא לשאת פני גבר. כדאיתא ישראל עזין שבאומות. אמנם הרשעים מהפכים קערה על פניה, משתמשים במידת העזות, שלא במקומה הראוי, כמו שעשה זמרי במידת קנאתו. קירב המדיניות לעיני משה והזקנים.

כשראה פנחס את גודל חוצפתו קינא ואמר כיצד נטע ה' מידת קנאה זאת, בלב הרשע להעיז פניו כ"כ?? אכן ישירים דרכי ה' ופושעים כולל זמרי הרשע, יכשלו בם. א"כ כל שכן שאדם כמוני צריך לקנאות קנאת ה' צבאות. 'צדיקים ילכו בם' ולא אשא פני גבר. נמצא פינחס התקנא במידת הקנאה **שבתוכם** של רשעי ישראל. והיינו בקנאו את קנאתי אשר בתוכם- מידת הקנאה שנטעתי בקרבם של רשעים. [ע"ת]

מצווה שצריך להתפלל שלא תבוא לידו

"פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל"

איתא במדרש פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן אמר הקב"ה בדין הוא שיטול שכרו, לכן אמור הנני נותן את בריתי שלום, וקשה הרי שכר מצווה בהאי עלמא ליכא.

וי"ל הטעם שאין שכר מצווה בעולם הזה, שהרי לא שייך לגמור המצווה לגמרי. אף בליה שאינו זמן תפילין. מכל מקום צריך אדם להיות עומד ומצפה לעלות השחר, שיכול להניח תפילין. וחייב אדם להתאוות לקיים כל המצוות תדיר. כיון שנאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה,

בזה יובן מדוע מקבלים השכר על המצוות בעולם הבא, הרי יש חובת בעל הבית לשלם מיד, בלאו הכי עובר על 'בל תלין' אכן מצווה זו שעשה פינחס לקנאות ברשעים, אי אפשר להתאוות עליה שבתבוא לידו ח"ו. אדרבה יתפלל שלא יארע עוד כזאת בישראל. א"כ בדין הוא שיטול שכרו בעולם הזה, שכבר גמר מצווה זו.

הגיעה השעה הראויה לבקש

יפקד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה.

ברש"י ז"ל כיון ששמע משה את דברי ה' שיתן נחלת צלפחד לבנותיו אמר הגיעה שעה שאתבע צרכי שירשו בני גדולתי.

לכאורה תמוה הדבר, הן כבר היה ידוע שכן יורש את אביו, א"כ מה עניין ירושת בנות צלפחד לכן. ותו כאן התורה מדברת על ירושת נחלה, ואצל משה רבינו זה ירושה של גדולה.

קבלת השכר בעולם הזה בגלל זכות אבות

פִּינַחְס בְּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הִכְהֵן הַשֵּׁיב אֶת הַמָּתִי... וְלֹא כְלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְיָתִי

במדרש: בדין הוא שיטול שכרו. והוא תמוה הלא מפורש להדיא בקנאו את קנאתי.. לכן אמור הנני נתן לו בריתי שלום. ועוד למה הקדים המדרש לכתוב על תיבת פנחס בן אלעזר- בדין שיטול שכרו?

הנה מקשים המפרשים כיצד קביל שכרו בעולם הזה, הא קי"ל שכר מצוה בהאי עלמא ליכא?

לכן נראה לומר 'שכרו' על מצוה קינוי לאלוקיו קיבל, רק בזכות אבותיו הלא הם אלעזר ואהרן הכהן נתן לו כהונת עולם, ובזכות אבות נתן לו זה. ואיתא עיקר זכות אבות נתון הקב"ה לבניהם שהולכים ומתנהגים בדרכי אבותיהם, והנה הקב"ה אמר על פנחס קנא בן קנא הוא משיב חמה בן משיב חמה הוא. כדאיתא (סנהדרין פג.) וכיון שנהג והלך בדרכי אבותיו הקדושים בדין הוא שיטול שכר זכות אבות. וזה פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן היינו זכות אבות, בדין הוא שיטול שכרו של אהרן, יען שקינא והלך בדרכי אבותיו הקדושים ז"ע.

'בית המדרש אוהל מועד'

וּתְקַרְבָּנָהּ בְּנוֹת עֶלְפָּחָד לְפָנַי מִשָּׂה... וְכָל הָעֵדָה פָּתַח אֹהֶל מוֹעֵד.

צריך להבין מדוע עמדו על הפתח ולא נכנסו? הרי אין חשש ייחוד בזמן שכל ישראל היו שם.

אלא יש לומר פתח אוהל מועד קאי על כל האנשים המוזכרים, ישבו בפתח אוהל מועד, שכן אפילו משה בעצמו הורשה להיכנס רק אם קרא אותו הקב"ה. כפי שמצאנו 'ויקרא אל משה וידבר אליו מאוהל מועד לאמור'

באופן אחר נ"ל ידוע דברי המדרש בבניין המשכן, נותר מנדבות בני ישראל כסף וזהב. ומזה עשו את הבית מדרש מקום שלימד משה תורה. ונקרא אוהל מועד, ממילא שמא כוונת הפסוק שבנות צלפחד הגיעו הכוונה לבית מדרשו של משה, מאותו מקום לימד תורה לבני ישראל, כדאיתא במדרש (שם) שבבית המדרש הזה היה דורש ומלמד תורה לישראל.

חינוך הבנים בראש כל המצוות

כִּי בְּחֶטְאֹו מֵת וּבָנָיִם לֹא הָיוּ לוֹ.

איתא בחז"ל (שבת צא:) צלפחד זה מקושש. והתכוון לשם שמים בחילול שבת, כדי שיהרג למען ישמעו ויראו כל ישראל.

י"ל כבר כתב הגאון מרנא מו"ה משה זצ"ל הערה יקרה שאחר אור כשדים שמסר אברהם אבינו ע"ה את נפשו לה; לא מצינו עוד שהשתמש בעבודתו על דרך מסירות הנפש כזו, אלא ויהי רעב הלך לארץ מצרים והשתמש בדרך הטבע לומר על שרה אחותי, וכן שרה אמרה עליו אחי הוא. ולא עמד בנסינו במסירות הנפש, רק עשה להינצל בדרך הטבע.

והטעם כי כל זמן שהיה אברהם אבינו ע"ה איש לעצמו עובד הקב"ה חשב מה איכפת לי אם אהרג על קידוש השם, אדרבה יהא קידוש שם שמים מאד, אבל אחר כך כאשר התחיל לזכות הרבים לגייר גרים ולפרסם שמו של הקב"ה בעולם ולקריתו אדון, אמר אם ימסור נפשו ויהא גם לשעה קידוש השם אבל מי ילמד דעת את העם לעבוד הקב"ה ומי יכניסם תחת כנפי השכינה, והיה כל מהותו רק לצורך הרבים, לכן התחכם שינצל בדרך הטבע.

לפי זה גם כן נאמר צלפחד היה צדיק שמסר נפשו על קדושת שבת קודש, וזה תינה אם היה עובד הקב"ה רק לעצמו, אבל אי היה לו בנים שהיה צריך לגדלם ולחנכם בתורה, לא היה רשות לו למסור עצמו מעצמו בדבר שאינו מצווה על כך, כי לא נצטוונו על קידוש שם כזה לעבור עבירות ולהעניש כדי שישמעו אחרים ויראו, וזה שרמזו בנותיו החכמניות, כי בחטאו מת היינו שחילל שבת לשמה, וזה עשה יען כי בנים לא היה לו שיהא מצווה ומוטל עליו לחכמם ולחנכם וק"ל.

כדאי להיות בורג ולא מסמר

בכל דור ובכל תקופה עמדו אנשים וכפרו בהקב"ה, החל בימי נמרוד שיצא נגדו אברהם אבינו במסירות נפש, רבי עקיבא סרקו בשרו במסרקות מברזל עד קידוש שמו, וכן הלאה בכל הדורות.

רק לפני שמונה עשורים, הגרמנים הארורים הכניסו לכבשני אושוויץ מיליוני יהודים שזעקו בכניסתם לתאי הגזים 'שמע ישראל' בקול רעש גדול. העניין של מסירות נפש עובר מדור לדור. בקרב עם סגולה. הקושי המרכזי הוא לזהות את גודל האסון כשעומדים חלילה מול גוי הכופה להשתחוות לצלם. ברור לנו שכאן צריך ליהרג על קדושת שמו ית"ש.

אך מה קורה כשהיצר הרע מסתתר במעטפת עורמה. במבט ראשון לא ניכר הבעיה בדבר, לפעמים אותם 'צדיקים' הקולטים את הנקודה וזועקים ומעוררים עליה, מגיבים להם באדישות, ובחוסר אכפתיות, אל תעשה עסק מכל דבר, זה דורות חלשים אפשר להקל ועוד תכסיסי יצר השונים. מטרתם היא להרדים ולהרגיל אותנו לחיות עם המצב הלא תקין.

השבוע לומדים בתורה על פנחס בן אלעזר, כשראה את מעשה העבירה וחילול השם ע"י זמרי, לא היסס ומיד דאג להרוג אותו ולמחות את החפרה מעל עם ישראל.

בשעת מעשה היו כאילו שזעקו עליו- הוסיפו לבזותו ולהשפילו, בפרט כנכד הכומר שפיטם עגלים לעבודה זרה, אך פנחס היה חדור בקידוש ה' ונתן לו העוז והעוצמה לקנאות את קנאת ה'.

ראיתי מדייקים מדוע כתוב בקנאו את קנאתי 'בתוכם' היה ראוי לכתוב 'לקנא בהם' היינו בתוך עם ישראל.

הדבר יובן על ידי התבוננות בקביעת בורג בקיר - או תקיעת מסמר, מה ההבדל? מדוע לראשון צריך מקדחה טובה, ובדיעבד מברג [הבחנתם שהוא מלשון בורג] טוב. ובמסמר לוקחים פטיש חזק ובעזרת הכאות נמרצות תוקעים אותו בקיר.

אלא כוח המסמר הוא ע"י הלחץ כתוצאה מדפיקות הפטיש, ברגע שירפו את הלחץ המסמר ייפלט החוצה. ואילו את המברג לא נועצים בקיר, אלא מבריגים אותו לאט לאט סיבוב אחר סיבוב. לכן גם כאשר מרפה הלחץ הסביבתי הוא נשאר נטוע במקומו.

הגרמ"מ אזרחי זצ"ל ביאר פעם בשיחה מוסרית - באם נחנך את ילדינו ע"י 'הכאות' המקסימום יהיה מסמר תקוע בקיר הלחץ יעבור הם יתברגו, ויסור הפחד מלמד אבא, הכל ייפלט החוצה, אדרבא המסמר מתעקם...

לעומת זאת עם מבריגים שלב אחר שלב, מחדירים בקרבם את מעלת התורה והמצוות, הם נשארים מוברגים חזק... הם לא צריכים את הלחץ מהכאות הפטיש, הסיבובים החדים הכניסו יותר עמוק ויותר עמוק את הערכים הנעלים והחשובים.

יתכן זה הפסוק רמז לנו בלשונו, כאשר פנחס התאזר בכוח לקנאות את קנאת ה' הרי זה השפיע קדושה ורוממות. ממילא זה היה קנאתי 'בתוכם' זה חדר פניה ללבבות עם ישראל

'חונך לנער עפ"י דרכו [הכנסת בורג] גם כי יזקין 'לא יסור' [ולא בחינת מסמר] ממנה'